

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2004/38
Karar Sayısı : 2009/108
Karar Günü : 9.7.2009
R.G. Tarih-Sayı : 06.11.2010-27751

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Köyceğiz Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 306. maddesi ile 307. maddesinin ikinci fıkrasının, Anayasa'nın 5., 10., 13. ve 41. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Davacı tarafından evlat edinmeye izin verilmesi istemiyle açılan davada, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun itiraz konusu maddeleri şöyledir:

'MADDE 306.- Eşler, ancak birlikte evlat edinebilirler; evli olmayanlar birlikte evlat edinemezler.

Eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir.

Eşlerden biri, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlat edinebilir.'

'MADDE 307.- Evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlat edinebilir.

Otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi halinde, tek başına evlat edinebilir.'

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 5., 10., 13. ve 41. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İ t z   n n 8. maddesi gereğince Mustafa BUM N, Ha ım KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIO LU, Ertuğrul ERSOY, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer  AT, Fazıl SAĞLAM ve A. Necmi ÖZLER'in katılımlarıyla 26.5.2004 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle, itiraz konusu kuralların davada uygulanacak kural niteliğinde olup olmadığı sorunu ele alınmıştır.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırsa, bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne ba vurabilmesi için, elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralın o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak yasa kuralları, bakılmakta olan davayı yürütmeye, uyu mazlı ı çözmeye, davayı sona erdirmeye veya kararın dayanağını oluşturmaya yarayacak kurallardır.

Başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu dava, evlat edinmeye izin verilmesine ilişkindir. Davacı evli olmasına rağmen tek başına k     evlat edinmek istemektedir. İtiraz konusu kurallardan TMK.'nın 306. maddesinin birinci fıkrasının ilk bölümü, evli kişilerin ancak birlikte evlat edinebileceklerini, ikinci bölümü de evli olmayanların birlikte evlat edinemeyeceklerini düzenlemektedir. 306. maddenin ikinci fıkrasında ise evli olan kişilerde bulunması gereken koşullar belirtilmekte, aynı maddenin üçüncü fıkrasında da eşlerden birinin diğer e in çocuğunu evlat edinmesine ilişkin şartlar öngörülmektedir. TMK.'nın 307. maddesinin ikinci fıkrası ise, evli olan kişinin tek başına evlat edinmesine ilişkin koşulları düzenlemektedir. Bakılmakta olan davanın evli kişinin tek başına başkasının çocuğunu evlat edinme istemine ilişkin olması nedeniyle, TMK.'nın 306. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi ile 307. maddesinin ikinci fıkrası davada uygulanacak kural olup, bunun dışında kalan itiraz konusu kuralların bakılmakta olan davada uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

Bu nedenle,

A- 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu' nun 306. maddesinin, birinci fıkrasında yer alan 'E ler, ancak birlikte evlât edinebilirler;' kuralı dışında kalan bölümünün, itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu bölüme ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizli i nedeniyle reddine,

B- TMK'nun, 306. maddesinin birinci fıkrasında yer alan 'E ler, ancak birlikte evlât edinebilirler;' kuralı ile 307. maddesinin ikinci fıkrasının esasının incelenmesine, oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararında, 4721 sayılı Medeni Kanun'un yalnızca eşlerin birlikte evlat edinmesine olanak verdiği, eşlerin tek başına evlat edinmesini istisna olarak düzenlediği, oysa 743 sayılı mülga Medeni Kanun'un 255. maddesinin buna olanak sağladığı,  nceki Kanun'un verdiği bir hakkın, yeni Kanun'da kısıtlandığı, bunun Anayasa'nın değişik hükümlerine aykırılık oluşturduğu; zira mülga 743 sayılı Yasa'nın evlat edinme işlemini eşlerden birinin de kullanabileceği bir sözleşme olarak tanımladığı, 4721 sayılı Yasa'nın bu hakkı vermeyerek dava şeklinde düzenlediği, bu hakkın evli olmayan kişilere verilmesine karşılık, evli olan e lere tek

başlarına kullanabilecekleri bir hak olarak tanınmamış olmasının eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğu, eşlerin yalnız başlarına evlat edinmemesi nedeniyle evlat edinilecek olan kişinin aile ilişkisi içinde yer alamayacağı gibi miras hakkını da kaybedeceği belirtilerek, itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 5., 10., 13. ve 41. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kurallardan, 4721 sayılı Yasa'nın 306. maddesinin birinci fıkrasının ilk bölümü, eşlerin ancak birlikte evlat edinebileceğini, 307. maddesinin ikinci fıkrası ise otuz yaşını doldurmuş olan eşin, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi halinde, tek başına evlat edinebileceğini öngörmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinde ifade edilen eşitlik ilkesi, herkesin her yönden aynı hukuk kurallarına tabi olması zorunluluğunu ifade etmez. Kişilerin durum ve konumlarındaki farklılık, bunlara farklı hukuk kurallarının uygulanmasını gerektirebilir. Aynı ya da benzer durumda olanların aynı kurallara, farklı durumda olanların da farklı kurallara tabi olması halinde eşitlik ilkesinin zedelendiğinden söz edilemez.

Anayasa'nın 13. maddesinde '*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*', 5. maddesinde ise '*Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır*' denilmektedir.

Anayasa'nın 41. maddesinde, toplumun temeli olan ailenin huzur ve refahı ve özellikle ana ve çocuğun korunması için gerekli önlemleri almak ve teşkilatları kurmak görevi Devlet'e verilmiştir. Bu maddede belirtilen '*Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması.... için gerekli tedbirleri alır...*' hükmü ile çocukların korunması da güvence altına alınmıştır. Kural, çocukların mutlu bir aile ortamında maddi ve manevi gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürmesi için gerekli koşulların hazırlanmasını devlete ödev olarak yüklerken, 'aile'nin korunması yoluyla da esasında çocukların korunması gereğine yeniden vurgu yapmaktadır.

Dava konusu kurallar evlat edinilecek çocukların yararlarının korunmasını öncelikli kılarak evlilik ilişkisi devam ettiği sürece evlat edinilen çocuğun 'aile' içine alınması ve doğal soybağına yaklaştırılan bir ilişki kurarak, evlat edinilen çocuğun yararının azami şekilde gözetilmesine öncelik vermektedir. Benzer tercihler çeşitli Avrupa ülke medeni yasalarında da yer almaktadır.

Evli olanların ancak birlikte evlat edinebilecekleri, ayrı evlat edinmeye ancak birlikte evlat edinmenin imkânsız olduğu sayılı durumlarda izin verildiğine ilişkin kurallar, tek başına evlat edinenler karşısında farklı bir uygulama yaratmış gözükse de, iradi olarak evlilik ilişkisi kurmuş olanlarla, evli olmayanların Anayasa'nın 10. maddesi anlamında 'aynı hukuksal konumda' oldukları ileri sürülemeyeceğinden, bu yönden Anayasa'ya aykırılıktan söz edilemez.

Evlatlık ilişkisi, evlat edinen ile edinilen arasında soybağı kurulmasını ve çocuğun yüksek menfaatlerini koruyup geliştirebilecek bir aile yaratılmasını amaçladığından, iptali istenen kuralların Anayasa'nın 41. maddesindeki 'Ailenin ve çocukların korunması' yükümlülüğüyle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Evli olanların ancak birlikte evlat edinebileceklerine ilişkin kuralın, bu kişilerin evlilik birliği devam ettiği sürece kural olarak tek başlarına evlat edinmelerini yasaklamakla, eşlerden birinin 'bireysel' tercihlerine bir sınırlama getirmekte ise de, evlat edinme işlemi doğrudan kendi özerklik alanıyla sınırlı bir tasarruf değildir.

Evlatlık ilişkisi, evlat edinen ile ulusal ve uluslararası uygulamada genellikle 'küçük'ler arasında kurulan, evlat edinilenin veli veya vasisinin iznine dayansa da, küçüklerin maddi ve manevi gelişimleri, gelecekleri, sosyal ilişkileri, inanç ve ahlaki yargılarının biçimlenmesi konusunda yaşamsal yetkiler sunan bir ilişki niteliğindedir. Anayasa, evlat edinenin bireysel tercihinine yönelik olarak bir 'temel hak' kategorisi yaratmamakta, 41. maddesinde, aileyi Türk toplumunun temeli olarak kabul etmekte, aile ilişkisinin, kendisinden beklenen 'sosyal' yararı gerçekleştirecek şekilde desteklenmesini, aile içinde özellikle 'anne' ve 'çocukların' korunmasını devlete bir yükümlülük olarak yüklemektedir.

Bu durumda iptali istenen kurallar bir temel hakka sınırlama getirmekten çok, Anayasa'nın 5. ve 41. maddelerinde devlete yüklenen bir sorumluluğu, çağın gereklerine uygun olarak yerine getirmektedir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kurallar Anayasa'nın 5., 10., 13. ve 41. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VI- SONUÇ

22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun;

1- 306. maddesinin birinci fıkrasının 'Eşler, ancak birlikte evlât edinebilirler; ...' bölümünün,

2- 307. maddesinin ikinci fıkrasının,

Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 9.7.2009 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI

Esas Sayısı : 2004/38
Karar Sayısı : 2009/108

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Üye

Mehmet ERTEN

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ